

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

A MODEL OF PARTICIPATORY MANAGEMENT THROUGH GOVERNING BOARD FOR PROMOTING THE EFFICIENCY OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุรินทร์ แก้วมณี^{1*} สุชาติ เมืองแก้ว² วิทยา จันทร์ศิลา³

สำราญ มีแจ้ง⁴ และเทียมจันทร์ พานิชย์พลินไชย⁵

Surin Kaewmamee^{1*} Suchart Muangkaow² Vithaya Jansila³

Samran Mejang⁴ and Teamjan Panichparinchai⁵

^{1,2,3,4,5}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

^{1,2,3,4,5}Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: surinkaew.m@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การวิจัยดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการประชุมสัมมนากลุ่มตัวอย่าง 222 คน จำนวน 6 เขตพื้นที่การศึกษา โดยการสุ่มตัวแทนของกรรมการต่างๆ ผู้บริหารและบุคลากรทางการบริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ภายหลังการประชุมกลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยการทำประชาพิจารณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง 48 คน จำนวน 4 เขตพื้นที่การศึกษา สุ่มจากตัวแทนของคณะกรรมการต่างๆ ผู้บริหารและบุคลากรทางการบริหาร

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพ การดำเนินงานขององค์กรคณะบุคคล 2) ขอบข่ายการมีส่วนร่วม 3) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม และเงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The main purpose of this research was to develop a model of participatory management through governing board for promoting the efficiency of the primary education service area office. The research was conducted in 3 phases. Phases 1 was to study the nature, problems and components of the existing participatory management committees of the Primary Educational Service Area Office. The study procedure was held through a seminar of 222 participants selected from 6 primary educational service areas consisting of representatives of the existing committees, the administrators and personnel staff and school administrators. An interview of 5 educational experts was included after the seminar. Phase 2 was to draft and review a model of the participatory management to promote efficiency of the Office of Primary Educational Service Areas. This was done by a focus group discussion of 9 experts in educational administration. Phase 3 was to evaluate the feasibility to apply a model of participatory management for use in the Office of Primary Educational Service Areas. This was done by the public hearing of 48 concerned participants of the Primary Educational Service Areas Office.

The research findings proposed a model of participatory management through governing board promote to promoting efficiency of the Office of Primary Educational Service Areas in 3 aspects: 1) governing board for promoting the efficiency of the operations of the existing committees, 2) the scope and functions of participatory management, and 3) the process of participatory management and accomplishment conditions.

Keywords: Participatory management governing board, Primary educational service area office

ความเป็นมาของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังจะเห็นได้จากมาตรา 8(2) ที่ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ประกอบกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552 - 2561 (Office of the Education Council, 2009, pp. 11-12) มีเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2561 ให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคมในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อบรรเทาปัญหาของผู้ที่อยู่นอกระบบการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีโครงสร้างในการบริหารงานเป็น 8 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มอำนวยการ กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน และกลุ่มตรวจสอบภายใน อีกทั้งในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบ

บริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คณะ คือ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ก.พ.ท.) และ คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา (ก.ต.ป.น.) มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการหรือเขียนอีกอย่างหนึ่งว่า องค์คณะบุคคล มีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดย คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) เน้นการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ก.พ.ท.) เน้นประสานส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา และคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา (ก.ต.ป.น.) เน้นวิเคราะห์วิจัย นิเทศ ติดตามและประเมินผลของหน่วยงานและสถานศึกษาในของเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

ซึ่ง Office of the Education Council (2011) ที่ติดตามการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) โดยภาพรวมอยู่ระดับมากแต่การปฏิบัติงาน บางส่วนยังไม่เหมาะสม เนื่องจากอำนาจหน้าที่ด้านการบริหารบุคคลมากเกินไปและยังไม่ดำเนินการที่มีความเชื่อมโยงกับองค์คณะอื่นๆ ภายในเขตพื้นที่ส่วนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ก.พ.ท.) การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่มีความเหมาะสมแต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการยังไม่มี ความเข้มแข็งเท่าที่ควร และคณะกรรมการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ยังทำงานไม่มีความชัดเจนและปฏิบัติงานทับซ้อนกับศึกษานิเทศก์ มีการประชุมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยไม่ได้วางกรอบและศึกษา วิเคราะห์ วิจัยรายงาน ผลการดำเนินงานและประชาสัมพันธ์ให้องค์คณะอื่นทราบทั่วกันโดยเฉพาะการสรุป วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศการนิเทศ ติดตามผลการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้กับองค์คณะอื่นทราบ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานบริหารสนับสนุนการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์คณะบุคคล การบริหารงานขององค์การที่จะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของแต่ละองค์คณะบุคคลต้องมีความเชื่อมโยงในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของแต่ละองค์คณะที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวินิจฉัย และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นไปตามหลักการ พื้นฐานความต้องการของมนุษย์ในส่วนที่ต้องการแสดงความสามารถ ต้องการมีส่วนร่วมในองค์การ และสังคม เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย การวินิจฉัยสั่งการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งการบริหารในลักษณะนี้ เรียกว่า “การบริหารโดยองค์คณะบุคคล หรือการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ” การบริหารในรูปแบบนี้จะจัดโครงสร้างการบริหารให้องค์คณะบุคคล หรือคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการวินิจฉัย ตัดสินใจ และ กำหนดนโยบายในส่วนที่มีความสำคัญ และต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบคอบ การเปิดโอกาสให้องค์คณะบุคคล หรือคณะกรรมการได้ปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้การตัดสินใจนั้นละเอียดถี่ถ้วน มีโอกาสผิดพลาดน้อย เกิดผลดีอย่างยิ่งต่อการบริหารงาน เจตนารมณ์ของการดำเนินงานของแต่ละองค์คณะบุคคล เพื่อให้การตัดสินใจในการบริหารงานเป็นไปอย่างรอบคอบ มีเหตุมีผล และยุติธรรม โดยมุ่งที่จะพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพสูงสุด (Porsom, 2007) พบว่า ซึ่งการมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลตามระเบียบกฎหมาย จากการ วิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่ร่วมขององค์คณะบุคคลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่

แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 องค์คณะ บทบาทอำนาจหน้าที่ดังกล่าวไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมขององค์คณะทั้งสาม ซึ่งขัดแย้งกับหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาและข้อเสนอแนะในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของแต่ละองค์คณะแล้วแม้ว่าในคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) และคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จะมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการแล้ว แต่บทบาทการมีส่วนร่วมระหว่างองค์คณะ ยังไม่เพียงพอ และที่สำคัญยังจำเป็นต้องยึดโยงกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของกระบวนการปฏิบัติงานร่วมอื่นๆ มาประกอบ สนับสนุน

ซึ่งการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลทั้งสามองค์คณะ ต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยปัญหาการเชื่อมโยงประสิทธิภาพการดำเนินงานจึงเป็นปัญหาระหว่างองค์คณะด้วยกันกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาซึ่งเป็นฝ่ายธุรการและข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาวินิจฉัยและดำเนินการให้ถูกต้องชัดเจนตามบทบาทหน้าที่

ด้วยความสำคัญ ความจำเป็น รวมถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจเห็นความสำคัญจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารขององค์คณะบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป วัตถุประสงค์ของ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคล เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหาและองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แบ่งออก 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ก.พ.ท.) จำนวนเขตละ 6 คน 2) ตัวแทนจากคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) จำนวนเขตละ 6 คน 3) ตัวแทนจากคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) จำนวนเขตละ 6 คน 4) ตัวแทนผู้อำนวยการและหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวนเขตละ 3 คน 5) ตัวแทนผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จำนวนเขตละ 4 คน 6) ตัวแทนผู้อำนวยการโรงเรียนที่เคยเป็นคณะกรรมการหรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์คณะบุคคล จำนวนเขตละ 12 คน รวมเขตละ 37 คน จาก 6 เขต รวมทั้งสิ้นจำนวน 222 คน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 2) การศึกษาองค์ประกอบขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือก แบบเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างละเอียดและการสัมภาษณ์ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสม

2. การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยตัวแทนจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ก.พ.ท.) ตัวแทนจากคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) ตัวแทนจากคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) ตัวแทนผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตัวแทนรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตัวแทนผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) วิธีการได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทั้ง 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 เขต เขตละ 12 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 48 คน โดยใช้การประชุมปรึกษาหารือเพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แบ่งเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์คณะบุคคล ดังนี้ 1) องค์คณะทั้งสามองค์คณะควรตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมกัน 2) องค์คณะบุคคลยังขาดความเชื่อมโยงที่เอื้อต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์คณะ 3) การหลอมรวมองค์คณะบุคคลกับกลุ่มงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ควรมีอนุกรรมการดำเนินงาน ขอบข่ายภารกิจงาน กระบวนการบริหารงานขององค์คณะบุคคลที่ชัดเจน

4) คณะกรรมการควรประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นประธาน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตัวแทนคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) ตัวแทนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (กพท.) ตัวแทนคณะกรรมการประเมินผลและติดตามนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน ผู้อำนวยการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา และตัวแทนประธานศูนย์เครือข่าย

2. ขอบข่ายภารกิจที่มีส่วนร่วม 1) องค์คณะบุคคลที่มีการทำงานร่วมกันควรประกอบไปด้วย การกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา การบริหารงานบุคคล การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การส่งเสริมด้านงบประมาณ 2) ภารกิจงานต้องมีความชัดเจนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ การส่งเสริมบุคลากร งานวิชาการและการจัดการศึกษา 3) ภารกิจงานควรตั้งเอาบทบาทหน้าที่คล้ายคลึงกันมาเป็นส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ขอบข่ายภารกิจ 4) ขอบข่ายภารกิจที่มีความสำคัญ คือ การสนับสนุน ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการและด้านข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร

3. กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 1) ควรนำวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) มาเป็นกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ ขึ้นวางแผนขั้นการปฏิบัติ ขั้นตรวจสอบขั้นปรับปรุงและพัฒนา

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลหลัก จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์คณะบุคคล ประกอบด้วย คือ 1) คุณสมบัติ 2) บทบาทหน้าที่ 3) การได้มา 4) วาระดำรงตำแหน่ง 5) สัดส่วนของคณะกรรมการ

องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายการมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย คือ 1) ด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร 2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล 3) ด้านการเสนองบประมาณ 4) ด้านเสนอความคิดเห็นเชิงนโยบาย

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย คือ 1) ขึ้นตระหนักรู้ปัญหา 2) ขึ้นการวางแผน 3) ขึ้นการปฏิบัติ 4) ขึ้นการตรวจสอบ 5) ขึ้นการปรับปรุงและพัฒนา ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา

2. ผลการสร้างและตรวจสอบ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคล เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์คณะบุคคล 2) ขอบข่ายการมีส่วนร่วม 3) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งในภาพรวมรูปแบบยังคงมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับผลการร่างรูปแบบแต่มีความแตกต่างกันที่รายละเอียดย่อยในองค์ประกอบ มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์คณะบุคคล ประกอบด้วย 1) จำนวน/โครงสร้าง 2) คุณสมบัติ 3) การได้มา 4) วาระการดำรงตำแหน่ง 5) บทบาทหน้าที่ จำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 12 คน เป็นตัวแทนผู้บริหารการศึกษา 7 คน ตัวแทนจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ก.พ.ท.) ตัวแทนจากคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) ตัวแทนจากคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) ทั้ง

3 องค์คณะ จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงาน 2 คน คุณสมบัติ คือ ที่ปรึกษาต้องเป็นประธาน อ.ก.ค.ศ.เขตและประธาน ก.พ.ท. ตัวแทนผู้บริหารการศึกษา คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบกลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลและกลุ่มนโยบายและแผน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ตัวแทนองค์คณะบุคคล เป็นตัวแทน อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ การศึกษา ตัวแทน ก.พ.ท. และ ตัวแทน ก.ต.ป.น. ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามการดำรง ตำแหน่งและหน้าที่ ในปัจจุบัน ส่วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงาน วาระการดำรงตำแหน่ง ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก หน่วยงาน มีวาระ 4 ปี ตัวแทนอื่น

องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร 2) ด้านทรัพยากรบุคคล 3) ด้านแผนงบประมาณ

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาและความ ต้องการ 2) ขั้นตอนการวางแผน 3) ขั้นตอนการปฏิบัติ 4) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล 5) ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา

เงื่อนไขความสำเร็จ เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบไปด้วย 1) ระดับการมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจ 2) ความถี่ ในการประชุม 3) การนำผลและข้อเสนอแนะไปใช้ 4) ค่าตอบแทนในการประชุม

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา องค์คณะบุคคล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มีความคิดเห็นว่า การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริม ประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 3 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) คณะกรรมการ ส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์คณะบุคคล 2) ขอบข่ายการมีส่วนร่วม 3) กระบวนการบริหารแบบมี ส่วนร่วม เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ระดับการมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจ 2) ความถี่ในการประชุม 3) การ นำผลและข้อเสนอแนะไปใช้ 4) ค่าตอบแทนในการประชุม

1. องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์คณะบุคคล ประกอบด้วย 1) จำนวน/โครงสร้าง 2) คุณสมบัติ 3) การได้มา 4) วาระการดำรงตำแหน่ง 5) บทบาทหน้าที่ คือ สนับสนุนการวิเคราะห์ระบบข้อมูลและการเลือกใช้ข้อมูลที่เหมาะสม ประสานเชื่อมโยงและบูรณาการ การ ปฏิบัติงานทั้ง 3 องค์คณะและในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เสนอแนะแนวทางในการดำเนินการ พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพทางการบริหาร ส่งเสริมการกำกับติดตามประเมินการดำเนินงาน 3 องค์คณะและ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและปฏิบัติงานอื่นๆ ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับ Kulkliang and Limboriboon (2002, p.2) ที่กล่าวว่า การบริหาร โดยองค์คณะบุคคล คือรูปแบบการบริหารโดยมีบุคคล หลายคนเข้าไปร่วมกัน รับผิดชอบกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ วินิจฉัย ตลอดจนวางแนวทางต่างๆ ไว้เป็นบรรทัดฐาน

เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัตินำไปปฏิบัติ ก่อให้เกิดการปฏิบัติงานของหน่วยงานบังเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมดังกล่าว อาจดำเนินการได้ 2 ทาง คือ โดยผู้มีส่วนได้เสียเข้าไปร่วมเป็น องค์คณะบุคคลในการบริหาร โดยตรงหรืออาจคัดเลือกตัวแทนกลุ่มของตนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ เป็นองค์คณะบุคคลทางการบริหาร นั้นๆ แทนสมาชิกเพื่อให้การบริหารสามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการได้มากที่สุด เป็นไปในทิศทางเดียวกับ Tulsuk (2005, p.170) ได้ศึกษาการดำเนินการที่มี ประสิทธิภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในประเทศไทย มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบของคณะกรรมการ 2) คุณสมบัติของคณะกรรมการ 3) จำนวนคณะกรรมการ 4) สัดส่วนของคณะกรรมการ 5) วิธีสรรหาและการได้มาของคณะกรรมการ 6) การแต่งตั้งของคณะกรรมการ 7) วาระดำรงตำแหน่ง 8) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ตรงตามแนวคิดของ Jitrarojanarak (2005) ที่ได้แบ่งความมุ่งหมายที่ตั้งคณะกรรมการได้ 2 ประเภท คือ 1) คณะกรรมการบริหาร ลักษณะของคณะกรรมการคือได้รับมอบหมายให้เป็นคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการบริหารในกิจการนั้นๆ โดยเฉพาะและ 2) คณะกรรมการที่ปรึกษา มีหน้าที่สำคัญ ในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่บุคคลหรือองค์การ และเป็นไปตามที่ Santiwong (1986, pp.336-338) ได้กล่าวถึงวิธีการทำงานของคณะกรรมการให้มีประสิทธิภาพทำได้ โดย 1) กำหนดวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ สำหรับคณะกรรมการให้สามารถตัดสินใจได้ดีที่สุด รวมทั้งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับคณะกรรมการ และบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยในทางปฏิบัติบริษัทส่วนใหญ่มักจะทำประกาศขึ้นอย่างเป็นทางการ (Formal Statement) เพื่อแจ้งให้ทราบถึงความรับผิดชอบของคณะกรรมการดังกล่าว 2) เลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เข้ามาเป็นกรรมการ โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดีด้วย รวมทั้งควรมีการฝึกฝนให้กับบุคคลที่ย่อยความสามารถ เพื่อให้มีโอกาสเข้าไปร่วมในคณะกรรมการได้บ้าง 3) มีการกำหนดจำนวนคณะกรรมการอย่างเหมาะสม เนื่องจากคณะกรรมการที่ขนาดใหญ่เกินไปอาจก่อให้เกิดความล่าช้า หรือปฏิบัติงานได้ยากลำบาก 4) กำหนดระเบียบวาระการประชุมเพื่อให้ดำเนินการประชุมได้อย่างราบรื่นโดยควรทำหัวข้อหรือกำหนดเวลาของการพิจารณาเรื่องต่างๆ เวียนให้แก่สมาชิกในคณะกรรมการทราบล่วงหน้าเพื่อมีโอกาสศึกษาเตรียมตัวพิจารณาก่อนการประชุม 5) มีการคัดเลือกประธานคณะกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นผู้นำ และมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะหรือคุณสมบัติ

2. องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร มีขอบข่ายเกี่ยวกับเสนอแนะการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ แนะนำการจัดเก็บข้อมูลโดยระบบเทคโนโลยี (ICT) เพื่อการบริหารจัดการข้อมูล จัดระบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศ สามารถนำไปใช้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์คณะบุคคลและในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา วิเคราะห์ระบบสารสนเทศ ที่เน้นข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ ตามบทบาทหน้าที่หลักขององค์คณะและพัฒนาระบบข้อมูลที่ส่งการสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และเผยแพร่สู่สาธารณะตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารราชการสอดคล้องกับ Office of the Basic Education (2011) ในบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาว่าต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านการบริหารและดำเนินการของหน่วยงานและสถานศึกษาให้เห็น ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการบริหารและดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษา ส่งเสริมประสานงาน โดยคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศของเขตพื้นที่การศึกษา โดย 1) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการประสานงานกับคณะกรรมการอื่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับที่ Office of the Basic

Education (2013) ที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บางส่วน คือ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีกระบวนการวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามผลอย่างเป็นระบบ มีขอบข่ายภารกิจงานในส่วนของด้านนโยบายและแผน ดังนี้ 1) งานธุรการ 2) งานข้อมูลสารสนเทศ 3) งานนโยบายและแผน 4) งานวิเคราะห์งบประมาณ 5) งานติดตาม ประเมินผล และรายงาน 6) งานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ด้านทรัพยากรบุคคล มีขอบข่ายการมีส่วนร่วมในประเด็น ประสานการสรรหาบุคลากร การวิเคราะห์ วางแผน อัตราค่าจ้าง ความต้องการของสถานศึกษา สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ให้มีศักยภาพสูงขึ้นให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานเชิงพัฒนาและส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับที่สำนักงาน ก.ค.ศ. ได้สรุปอำนาจหน้าที่ขององค์คณะบุคคลในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ไว้ว่า เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานนโยบาย การบริหารงานบุคคล งานการกำหนดจำนวนและอัตราค่าจ้าง การเกลี่ยอัตราค่าจ้าง การจัดทำและพัฒนารายงานข้อมูล การจัดทำรายงานประจำปี การพิจารณาเรื่องวินัยอย่างร้ายแรง งานด้านการพัฒนาการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ การจัดสวัสดิการและการยกย่องเชิดชูเกียรติตลอดจน การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษา ด้านแผน งบประมาณ มีขอบข่ายการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ประสานการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา ติดตามประเมินผลด้านงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่าในการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับที่ Office of the Basic Education (2013) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาในการกำกับดูแล การส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้จัดการศึกษาได้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐาน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ประสาน รายงาน ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศการเสนอนโยบายและแผนงาน การวิเคราะห์และแจ้งการจัดสรรงบประมาณ การนำเสนอผลการติดตามประเมินผลและทำหน้าที่เป็นเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาด้วย

3. องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการได้แก่ประสานการรับรู้ข้อมูลปัญหาที่ถูกต้อง ชัดเจน เสนอแนะ การกำหนดปัญหา ประเด็นของปัญหา สนับสนุนการวิเคราะห์ความสำคัญของปัญหา ให้ความเห็นและตรวจสอบการวิเคราะห์ปัญหา พิจารณาเสนอแนะและเรียงลำดับความต้องการของปัญหาและอภิปรายและสรุปผลการวิเคราะห์ 2) ขั้นการวางแผน ได้แก่ประสานการกำหนดระยะเวลา พิจารณากำหนดแนวทาง การดำเนินงาน ร่วมจัดทำและรายงานผลการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ผลการรายงาน เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนา นำไปใช้และวิเคราะห์การกำหนดงบประมาณสนับสนุน 3) ขั้นการปฏิบัติ ได้แก่ ร่วมประชุมชี้แจงการดำเนินงาน ประสานงาน เชื่อมโยงกับองค์คณะบุคคลและในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร่วมดำเนินงานตามปฏิทินของการปฏิบัติงาน ที่กำหนดขึ้น หรือได้รับมอบหมายและเสนอแนะและสรุปการรายงานผลการปฏิบัติงานขององค์คณะบุคคลและในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4) ขั้นติดตามประเมินผล ได้แก่ร่วมติดตาม ประสานข้อมูลการปฏิบัติงาน ดำเนินการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและประชุมรายงานการปฏิบัติงานขององค์คณะบุคคลและในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5) ขั้นการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ ทบทวนสภาพปัญหาและความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสถานศึกษา วิเคราะห์ผลการรายงานการปฏิบัติงานขององค์คณะบุคคลและในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เสนอแนะทางการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของสภาพสถานศึกษาให้กับองค์คณะบุคคลและในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เสนอแนะการปฏิบัติตามทางเลือกใหม่ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและสนับสนุนและสร้างความภาคภูมิใจ ในความสำเร็จต่อผู้เกี่ยวข้อง ที่สอดคล้องกับ Rapeepat (2004, p.49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ไข ขั้นที่ 2 การตัดสินใจ

เลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาแผน ขั้นที่ 4 การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจ ความถี่ในการประชุม การนำผลและข้อเสนอแนะไปใช้และคำตอบแทนในการประชุม ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดสมาคมสาธารณสุขของอเมริกัน (Kaewhawong, 2003) ที่กำหนดว่าระดับของการมีส่วนร่วม การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมสามารถแยกได้ตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดสมาคมสาธารณสุขของอเมริกา การมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะชนิด (Kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำเท่านั้น แต่ยังมีค่าแปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม (Degree) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการริเริ่มและวางแผนกิจกรรม ดังนั้นพิสัยของการมีส่วนร่วม อาจจะมีตั้งแต่ระดับการยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อตัดสินใจและริเริ่มโครงการพัฒนาเอง ซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม หรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกัน อาจจำแนกได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับการตัดสินใจ (Decision making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง (Level of responsibility by themselves) 2) ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่ม โดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชนในด้านเวลา ทรัพย์สิน และแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable level of participation) 3) ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น

ผลประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการใช้แบบสอบถาม ประชุมปรึกษาหารือและประเมินเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง จากองค์คณะบุคคล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความคิดเห็นว่าการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปใช้ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

หากพิจารณาข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ในประเด็นของความใหม่ที่แตกต่างจากสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า ยังไม่มีการกำหนดนวัตกรรม หรือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาก่อนมีเพียงการศึกษาของ Office of the Education Council (2011) ที่ศึกษาขององค์คณะบุคคลที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) พบว่า องค์คณะบุคคลและสำนักงานเขตพื้นที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมของคณะกรรมการ/อนุกรรมการ โดยการจัดประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน มีคู่มือการทำงานที่เชื่อมโยง สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นบุคคลหลักที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมการประสานงานระหว่างองค์คณะ และมีการใช้ข้อมูลสารสนเทศร่วมกันระหว่างองค์คณะ มีการติดตามผลการจัดการศึกษา รายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงานขององค์คณะ ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ

สรุปได้ว่า การให้มีรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ประกอบด้วย คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพ การดำเนินงานขององค์คณะบุคคล ขอบข่ายการมีส่วนร่วม กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในคณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพ การดำเนินงานขององค์คณะบุคคลมีรายละเอียดของ

องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) จำนวนโครงสร้าง 2) คุณสมบัติ 3) การได้มา 4) วาระดำรงตำแหน่ง และ 5) บทบาทหน้าที่ที่ช่วยการมีส่วนร่วม มีรายละเอียดขององค์ประกอบ คือ 1) ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร 2) ด้านทรัพยากรบุคคล 3) ด้านแผนงบประมาณ กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียดของขั้นตอนในกระบวนการ ประกอบด้วย คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติ 4) การติดตามประเมินผล 5) การปรับปรุงและพัฒนา เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ 1) ระดับการมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจ 2) ความถี่ในการประชุม 3) การนำผลและข้อเสนอแนะไปใช้ 4) ค่าตอบแทนในการประชุม

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในการประสานเชื่อมโยงกับปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ระหว่างองค์คณะ 3 องค์คณะ คือ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ก.พ.ท.) อนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) คณะกรรมการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความชัดเจนมากขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ประกอบกับผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นำไปใช้มีความเป็นไปได้ในระดับมาก จึงเป็นการยืนยันสนับสนุนด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

1.1.1 ควรกำหนดระบบโครงสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่องในระบบการบริหารจัดการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.1.2 ควรกำหนดวิธีการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อการสนับสนุน ส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้สามารถบริหารจัดการในสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถนำไปทดลองใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และนำไปเป็นแนวทางในการประเมินสถานศึกษา

1.2 ข้อเสนอแนะในระดับสถานศึกษา

1.2.1 ควรมีระบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษาเพื่อการบริหารสถานศึกษาตรงเป้าหมายตามความต้องการของสถานศึกษา

1.2.2 ควรส่งเสริมระบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมภายในสถานศึกษาโดยมีการติดตาม ประเมินผลการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบด้วยวิธีที่หลากหลาย เหมาะสมกับสภาพและความต้องจำเป็นของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงรูปแบบเกี่ยวกับบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการติดตาม ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในระยะยาว เพื่อดูความเสถียรของรูปแบบว่าเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงหรือนโยบายเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารงานดังกล่าว

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

References

- Chapman. J. D. (1980). Competencies required in the performance of the Tasks of Victorian secondary school principals. *Dissertation Abstracts International*, 40(8), 4518.
- Feyereisen, Fiorino and Nowak. (1970). *School management and organization: school supervision*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Hersey, P. and Blanchard, K. (1982). *Management organizational behavior* (4th ed.). Englewood, Clj, NJ: Prncitce-Hall.
- Jitrarojanarak, R. (2005). *Development of an administration model of school board of basic education for Thailand*. (Doctoral Dissertation, Chulalongkorn University). (in Thai)
- Kaewhawong, T. (2003). *The enhancement of community strength*. Khonkan: Community Strength Fund Raising Project. (in Thai)
- Kulkliang, P. and Limboriboon, S. (2002). *Management by governing board*. Bangkok: Office of the Education Reform. (in Thai)
- Office of the Basic Education. (2011). *The programme book of the new way of supervision development academic conference* (Vol.1). Bangkok: Educational Supervision Development Centre. (in Thai)
- Office of the Basic Education. (2013). *The decentralized management and education management of the educational area committee and schools according to ministry rules criteria defining and decentralization of administration and education in 2013*. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. (in Thai)
- Office of the Basic Education. (2013). *The handbook of the educational service area committee*. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2009). *The development report of basic education learning management 2008-2009*. Bangkok: Plern Studio. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2011). *The development report of basic education learning management*. Bangkok: Office of the Education Council. (in Thai)

- Porsom, T. (2007). *The study of the administrator's progress of decision making on adoption of information and communication technology for education in small schools under the office of the basic education commission in the lower northeastern region of Thailand*. (Doctoral dissertation, Surindra Rajabhat University). (in Thai)
- Rapeepat, A. (2004). *The participation of the community in the social and cultural participation of citizens in Thailand to develop*. Bangkok: Saksopa Publishing Company. (in Thai)
- Santiwong, T. (1986). *Personnel management*. Bangkok: Thai Watana Panich Publishing Company. (in Thai)
- Tulsuk, P. (2005). *The Development of model and operational efficiency of the schools in Thailand*. (Doctoral dissertation, Naresuan University). (in Thai)